

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження голови
облдержадміністрації,
керівника обласної військово –
цивільної адміністрації

від _____ № _____

ПРОГРАМА

поводження з промисловими відходами в Донецькій області

**м. Краматорськ
2018**

ЗМІСТ

ПАСПОРТ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	3
ВСТУП	4
1. ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ	6
1.1 Основні галузі промисловості та підприємства на території Донецької області, які є найбільшими забруднювачами	9
1.2 Перелік діючих підприємств, діяльність яких призводить до утворення відходів на території Донецької області	13
1.3 Технології, які використовуються підприємствами-забруднювачами, що є найбільшими джерелами утворення відходів на території Донецької області	13
1.4 Обсяги, види, класи промислових відходів, що утворюються в результаті діяльності підприємств Донецької області	18
1.5 Перелік та характеристика місць видалення промислових відходів	20
2 МЕТА ТА ЦІЛІ ПРОГРАМИ	21
3 ШЛЯХИ І ЗАСОБИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ, ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ, СТРОКИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ	22
3.1 Шляхи розв'язання проблем у сфері поводження з промисловими відходами	22
3.2 Строки виконання програми	24
4 ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ	25
4.1 Завдання програми	25
4.2 Результативні показники	25
4.3 Джерела фінансування	26
5 НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАХОДИ ПРОГРАМИ	27
5.1 Напрями та рекомендації щодо удосконалення системи поводження з промисловими відходами в Донецькій області з урахуванням попереднього аналізу і положень національного законодавства України	27
5.2 Заходи та показники програми	28
6 КООРДИНАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ХОДОМ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ	30
7 ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ	31
8 СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
9 Додатки	34

ПАСПОРТ ПРОГРАМИ ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

1	Ініціатор розроблення програми	Донецька обласна державна адміністрація; Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації
2	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 30 січня 2018 року № 119/5-18 «Про Програму економічного і соціального розвитку Донецької області на 2018 рік та основні напрями розвитку на 2019 і 2020 роки» (із змінами); Розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 31 січня 2018 року № 129/5-18 «Про затвердження Програмних заходів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на 2018 рік» (із змінами).
3	Розробник програми	Товариство з обмеженою відповідальністю «Б.Р.С.»
4	Співрозробники програми	Немає
5	Відповідальний виконавець програми	Донецька обласна державна адміністрація; Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; Промислові підприємства області.
6	Учасники програми	Донецька обласна державна адміністрація; Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; Промислові підприємства області.
7	Термін реалізації програми	2018-2020 роки
8	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми	Обласний бюджет; Інші незаборонені законодавством джерела
9	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, всього тому числі (тис. грн):	818484,2
9.1	коштів Державного бюджету	-
9.2	коштів обласного бюджету (фонд ОНС)	600,0
9.3	коштів місцевих бюджетів	-
9.4	інші незаборонені законодавством джерела	817394,9

ВСТУП

Значні обсяги накопичених в Україні відходів та відсутність ефективних заходів, спрямованих на запобігання їх утворенню, утилізації, знешкодження та видалення, поглиблюють екологічну кризу і стають гальмівним фактором розвитку національної економіки.

Така ситуація обумовлює необхідність створення та забезпечення належного функціонування не тільки загальнодержавної, але й регіональної системи запобігання утворенню відходів, збирання, перероблення та утилізації, знешкодження і екологічно безпечного видалення. Це повинно бути невідкладним завданням навіть в умовах відносної обмеженості економічних можливостей як області, так і основних утворювачів відходів.

Відходи, що утворюються у процесі видобування, збагачення, хіміко-металургійної переробки, транспортування і зберігання корисних копалин є вторинним сировинним резервом промисловості, будівництва та енергетики.

Розроблення Програми поводження з промисловими відходами в Донецькій області (далі - Програма) є одним з засобів створення ефективно системи управління у зазначеній сфері.

Розроблення Регіональної програми поводження з промисловими відходами виконано згідно розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 30 січня 2018 року № 119/5-18 «Про Програму економічного і соціального розвитку Донецької області на 2018 рік та основні напрями розвитку на 2019 і 2020 роки (із змінами) та розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 31 січня 2018 року № 129/5-18 «Про затвердження Програмних заходів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на 2018 рік» (із змінами).

Програму розроблено з урахуванням основних законодавчих актів, що діють у сфері поводження з відходами в Україні:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
2. Закон України «Про відходи»;
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1147 «Про затвердження Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів»;
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 106 «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм»;
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 серпня 1998 року № 1216 «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів» (із змінами);
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 серпня 1998 року № 1217 «Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазяйних відходів»;
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 01 листопада 1999 року № 2034 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів»;
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року».

Терміни та визначення, що використовуються у Програмі, відповідають тлумаченню, наведеному у Законі України «Про відходи» та інших діючих нормативно-правових актах.

9. Програму розроблено на підставі статистичних даних, які представлені на 1 півріччя 2018 року. В подальшому Програма потребує коригування та уточнення.

1. ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ

На території Донецької області знаходиться більшість підприємств Донецького вугільного басейну. Відпрацювання запасів вугільних родовищ Донбасу відбувалося зі сходу на захід, тому найбільш перспективні поклади кам'яного вугілля перебувають зараз на заході (міста Покровськ, Добропілля, Вугледар). Наявність на території області значних матеріально-сировинних ресурсів призвела свого часу до концентрації на зазначеній території також і інших галузей важкої промисловості.

Донецька область характеризується наявністю підприємств гірничодобувної, металургійної, енергетичної, коксохімічної, машинобудівної та інших галузей промисловості, діяльність яких призводить до утворення та накопичення великих обсягів промислових відходів. Відповідно до даних статистичних спостережень станом на 01 січня 2018 року Донецька область займає четверте місце в країні за обсягами утворення та накопичення промислових відходів. На початок року в області в місцях постійного зберігання знаходиться близько 872 млн т відходів.

Кількість відходів, що утворюється від промислових підприємств області, відповідно до даних статистичних спостережень, має тенденцію до збільшення, що свідчить про зростання обсягів виробництва основної продукції. Дані щодо утворення відходів I-IV класів небезпеки від підприємств області за останні три роки представлені на рис. 1.1.

Кількість утворених відходів останні три роки поступово збільшується. Дане явище спостерігається на фоні загального економічного зростання та росту обсягів виробництва в регіоні. З рис. 1.1 можна зробити висновок, що кількість утворених відходів прямопропорційно залежить від обсягу виробництва, що свідчить про використання на підприємствах області застарілих технологій виробництва.

Рівень утилізації відходів у 2015-2017 роках, відповідно до даних статистичних спостережень, поступово зростає і станом на 01 січня 2018 року складає 24,2 % від загального обсягу утворених відходів, що можна визначити як позитивну тенденцію. Рівень утилізації відходів відносно до їх утворення на підприємствах області за останні три роки представлений на рис. 1.2.

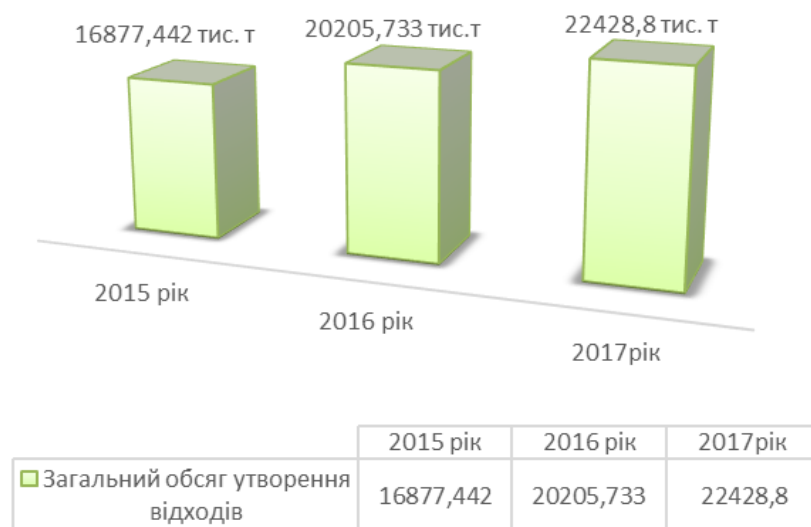

Рисунок 1.1 - Утворення відходів I-IV класів небезпеки підприємствами Донецької області.

Дані статистичних спостережень у сфері поводження з відходами за 2015-2017 наведені у Додатку 1.

Утворення відходів в межах області має також адміністративний розподіл. Найбільша їх кількість утворюється в містах з розвинутою промисловою інфраструктурою. Адміністративні одиниці області, у яких утворюється найбільша кількість промислових відходів наведена на карті у Додатку 2.

Високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинного сировинного ресурсу призвели до того, що в промисловості щороку нагромаджуються значні обсяги промислових відходів, з яких лише незначна частина застосовується як вторинні матеріальні ресурси, решта потрапляють до місць видалення відходів (далі - МВВ).

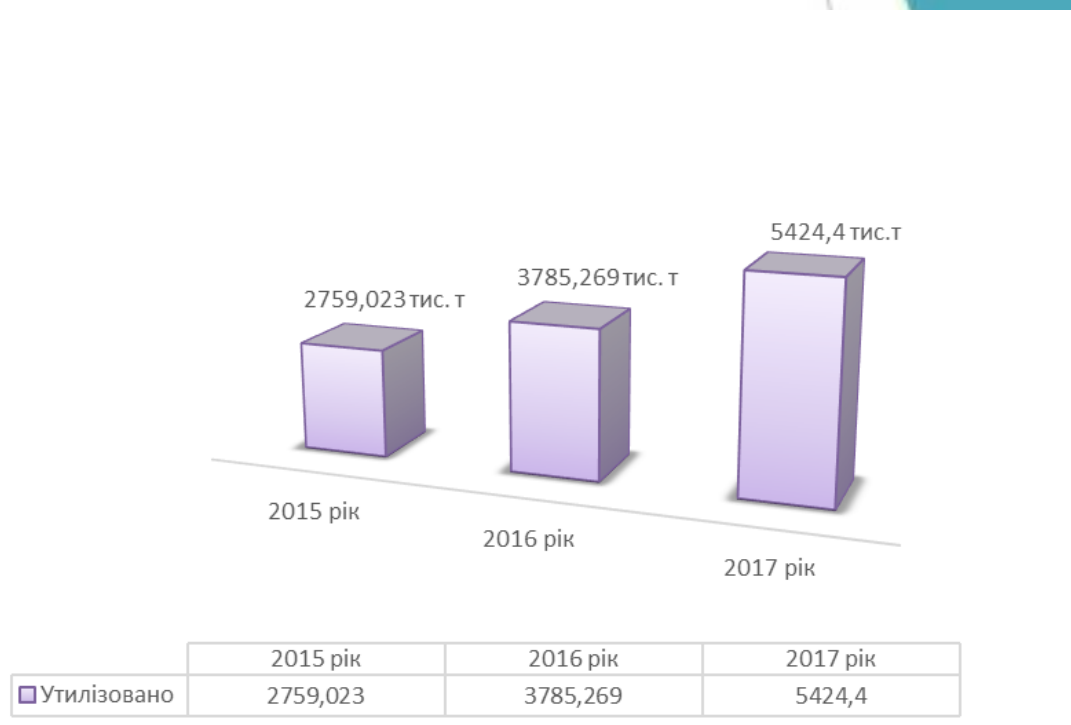

Рисунок 1.2 - Рівень утилізації відходів у 2015-2017 роках на підприємствах Донецької області.

Таким чином, до проблем в сфері поводження з промисловими відходами в Донецькій області, які потребують розв'язання, належить:

значні обсяги накопичення відходів у промисловому секторі, що негативно впливає на стан навколишнього природного середовища і здоров'я людей;

використання застарілих технологій виробництва;

недостатній рівень повторного використання, переробки та утилізації відходів виробництва;

незадовільний стан місць видалення відходів

відсутність системи екологічно безпечного видалення відходів у спеціально відведених та належно облаштованих місцях/об'єктах з урахуванням моделі регіональних полігонів промислових відходів, для повторного використання, перероблення та утилізації яких відсутні екологічно безпечні технології;

відсутність регіональних потужностей з перероблення та утилізації промислових відходів.

1.1 Основні галузі промисловості та підприємства на території Донецької області, які є найбільшими забруднювачами

Основні обсяги промислових відходів у Донецькій області утворюються в таких галузях промисловості:

металургійна;

видобування та збагачення корисних копалин;

машинобудівна та металообробна;

енергетична;

хімічна та коксохімічна.

Металургійна галузь

На території області функціонують такі потужні металургійні комбінати: ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» (м. Маріуполь) ПрАТ МК «Азовсталь» (м. Маріуполь), які знаходяться на 6 та 10 місці відповідно, у рейтингу Міністерства екології та природних ресурсів України, як об'єкти, які є найбільшими забруднювачами довкілля по утворенню відходів України, ТОВ «Краматорський феросплавний завод» (м. Краматорськ)

У металургійному виробництві 80% від загальної кількості твердих промислових відходів складають шлаки.

Проблеми поводження з відходами у металургійній галузі полягають у різноманітності видів і класів відходів, що утворюються, їх значні обсяги утворення та накопичення, складність технологій переробки (утилізації, видалення, знешкодження).

Повний перелік підприємств металургійної галузі наведено у Додатку 3.

Машинобудівна та металообробна галузь

Серед найбільших виробників машинобудівної продукції в Донецькій області можна виділити ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (м. Краматорськ), ПАТ «Старокраматорський машинобудівний завод» (м. Краматорськ), ПАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування» (м. Краматорськ), ТОВ «Гірничі машини – Дружківський машинобудівний завод» (м. Дружківка), ПрАТ «Дружківський завод металевих виробів» (м. Дружківка), ПрАТ «Машинобудівний завод «ВІСТЕК» (м. Бахмут), ПАТ «Енергомашспецсталь» (м. Краматорськ), а також інші.

До основних проблем в сфері поводження з відходами в машинобудівній та металообробній галузі відноситься утворення відпрацьованих травильних розчинів та різних за складом шлаків обробки металів, деякі з яких відносяться до небезпечних відходів.

Шлами накопичуються на території підприємств та не використовуються (не утилізуються).

Повний перелік підприємств машинобудівної та металообробної галузі наведено у Додатку 3.

Хімічна та коксохімічна галузь

В коксохімічній та хімічній промисловості функціонують такі заводи як ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» (м. Авдіївка) та ТОВ «ІНКОР і К⁰» (смт. Новгородське).

ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» випускає близько 30 видів продукції, основним з яких є доменний кокс для металургії.

ТОВ «ІНКОР і К⁰» займається виробництвом феноло-крезолів і нафталіну.

В результаті діяльності утворюються різні види відходів, деякі з яких є небезпечними. Основною проблемою є накопичення рідких відходів хімічного виробництва різних за своїм складом у накопичувачах підприємств.

Повний перелік підприємств хімічної та коксохімічної галузі наведено у Додатку 3.

Енергетична галузь

Теплоелектростанції здійснюють виробництво електроенергії та теплоенергії і повністю забезпечують потреби області. На території області функціонують 4 станцій: ВП «Курахівська ТЕС» ТОВ ДТЕК «Східенерго», яка знаходиться на 16 місці у рейтингу Міністерства екології та природних ресурсів України, як об'єкти, які є найбільшим забруднювачами довкілля по утворенню відходів України, Миронівська ТЕС ПАТ «ДТЕК Донецькобленерго», Слов'янська ТЕС ПАТ «Донбасенерго», Вуглегірська ТЕС ПАТ «Центренерго».

Виробництво електричної енергії на вугільних ТЕС супроводжується утворенням великих обсягів відходів у вигляді золи та шлаку із вмістом вуглецю, тобто недогорівшого вугілля, які розміщуються на золовідвалах.

Золовідвали є серйозними джерелами забруднення навколишнього середовища. Складування золи порушує екологічний баланс територій.

Повний перелік підприємств енергетичної галузі наведено у Додатку 3.

Видобування та збагачення корисних копалин

В Донецькій області функціонують підприємства, які займаються видобутком та збагаченням кам'яного вугілля, вапняків, вапняків флюсових доломітизованих та доломітів, гіпсу, крейди та деяких інших корисних копалин

Видобування та збагачення корисних копалин здійснюють шахти і шахтоуправління, шахтобудівні підприємства, збагачувальні фабрики, кар'єроуправління та інші. Можна виділити найбільші підприємства в цій галузі: ПАТ «ДТЕК Добропільська ЦЗФ», ПАТ «ДТЕК ЦЗФ «Октябрська», ПрАТ «Новотроїцьке рудоуправління», які знаходяться на 8, 14 та 17 місці відповідно, у рейтингу Міністерства екології та природних ресурсів України, як об'єкти, які є найбільшими забруднювачами довкілля по утворенню відходів України, ДП «Шахтоуправління «Південнодонбаське №1», ТОВ «ДТЕК «Добропіллявугілля», ПАТ «Шахтоуправління «Покровське» та інші.

Основною проблемою в цій галузі є утворення багатотонажних відходів збагачення вугілля, переробленого на збагачувальних та брикетних фабриках, пород гірських від видобування вугілля, пород розкривних, шлаків та «хвостів» із збагачувальних фабрик (відходи флотації), шлак паливний та інші, які розміщуються на породних відвалах та у шламонакопичувачах.

Відвали (териконів) займають великі площі земель, піддаються водній і вітровій ерозії, забруднюють прилеглу територію. Значну шкоду природному середовищу наносять самозаймання териконів

Повний перелік підприємств видобування та збагачення корисних копалин наведено у Додатку 3.

Окрім зазначених вище галузей промисловості в Донецькій області функціонують підприємства інших галузей промисловості, повний перелік яких

(таких, що мають утворення та надають звіти до головного управління статистики за формулю 1-відходи (річна)) наведено у Додатку 2.

1.2. Перелік діючих підприємств, діяльність яких призводить до утворення відходів на території Донецької області.

Згідно статистичних даних на території Донецької області, без урахування тимчасово окупованих територій, діють 366 підприємств, які є утворювачами різних видів промислових відходів I-IV класів небезпеки та надали статистичний звіт за формою державного статистичного спостереження № 1-відходи (річна). Переважна більшість утворених відходів відносяться до IV класу небезпеки.

У Додатку 3 наведено перелік підприємств Донецької області утворювачів відходів за відповідними галузями промисловості.

1.3 Технології виробництва, які використовуються підприємствами-забруднювачами, що є найбільшими джерелами утворення відходів на території Донецької області

У кожній галузі промисловості використовуються індивідуальні технологічні процеси.

Нижче наведені основні технологічні процеси підприємств-забруднювачів, що є найбільшими джерелами утворення відходів різних галузей промисловості, які застосовуються на підприємствах Донецької області.

Металургійна галузь

У Донецькій області зосереджені значні потужності металургійної промисловості.

Металургійна промисловість є основою розвитку машинобудування, металообробки і будівництва. До складу чорної металургії належить видобуток, збагачення та агломерація залізних, марганцевих і хромітових руд; виробництво чавуну, доменних феросплавів, сталі й прокату, вогнетривів, металів промислового значення, вторинна переробка чорних металів і коксування вугілля, видобуток допоміжних матеріалів.

Початковим виробничим процесом на заводі з повним металургійним циклом є виплавлення чавуну. В доменному цеху металургійного заводу розміщують кілька доменних печей. На доменних печах з металургійної сировини виплавляють переробний, ливарний та спеціальні чавуни, або феросплави. У виробництві переважають переробні чавуни. Отриманий у доменному цеху переробний чавун зливається у чавуновозні ковши і у рідкому стані транспортується або до розливних машин, де його зливають у спеціальні форми-мульди- з нього отримують невеличкі зливки (чушки), або транспортується у сталеплавильні цехи.

Побічним продуктом доменного процесу є шлак, який зливається у шлаковозні ковши і транспортується до шлакових відвалів, де проходить незначну обробку, наприклад, грануляцію.

У сталеплавильних цехах у мартенівських печах або у конверторах чавун переробляють на сталь, яку розливають у сталеві зливки, що потім використовуються у прокатних цехах. На мартенівських печах окрім чавуну використовується також металобрухт.

Отримані сталеві зливки транспортують у обтискний цех, де нагріті зливки на обтискних і заготовочних станках прокатують у заготовки. Заготовки транспортують у прокатні цехи, де на сортових, листових, дротових і трубопрокатних станах з них роблять готові вироби— сортопрокат, листопрокат, трубопрокат тощо. Кінцевим виробничим процесом на металургійному заводі є прокатування сталевих зливків.

Енергетична галузь

Теплові електростанції (далі –ТЕС) - найпоширеніший вид електростанцій в Україні, на яких вихідним джерелом енергії є органічне паливо, перш за все - вугілля, а також сланці, нафтовий мазут, газ.

Електроенергію виробляють на електростанціях за рахунок використання енергії, схованої в різних природних ресурсах.

Нижче наведені загальні технології виробництва у цій галузі.

У парових котлах за рахунок спалювання палива виробляють теплову енергію у вигляді перегрітої пари. Перегрітий пар високого тиску надходить в конденсаційну турбіну, де її теплова енергія перетворюється в механічну енергію. Далі, з валом парової турбіни пов'язаний електричний генератор, в якому механічна енергія перетворюється в електричну.

У процесі спалювання палива утворюється золошлакова пульпа, яка гідравлічним способом транспортується на золовідвал.

Видобування та збагачення корисних копалин

Вугільна промисловість Донецької області – це багатогалузевий виробничо-господарський комплекс.

Підприємства видобування та збагачення корисних копалин відносяться до екологонебезпечних, оскільки розробка вугільних родовищ істотно впливає на гідрохімічний режим експлуатації поверхневих і підземних вод, посилює забруднення повітряного басейну, погіршує родючість ґрунтів.

Існує два способи видобування вугілля: відкритий (кар'єрний) і підземний (шахтний).

Шахтний або закритий спосіб застосовують при видобутку копалин з великої глибини. Для здійснення роботи до вугільних пластів бурять вертикальні та горизонтальні тунелі, які називають штольні та шахти.

З погляду відносної безпеки, низької собівартості та часового проміжку, вигідно добувати вугілля відкритим способом. Кар'єрний спосіб полягає в підриві і знищенні розкриву, тобто лишніх порід, які лежать над вугільними покладами.

В результаті видобутку вугілля утворюються великі обсяги шахтної породи, яка розміщується на породних відвалах.

Збагачувальна фабрика – гірниче підприємство для первинної переробки твердих корисних копалин з метою отримання технічно цінних продуктів, придатних для промислового використання, є складовою частиною вугледобувної галузі.

Джерелом утворення основної маси промислових відходів є діяльність із збагачення вугілля.

Серед основних технологічних процесів збагачення вугілля можна виділити наступні:

важкосуспензійна сепарація – збагачення вугілля у сепараторах з одержанням двох продуктів: концентрату та породи;

відсадка – збагачення вугілля у відсаджувальних машинах з одержанням трьох продуктів: концентрату, промпродукту та породи;

флотація – збагачення вугілля у флотаційних машинах з одержанням флотоконцентрату та відходів флотації (шламу).

Основними багатотонажними відходами, які утворюються в результаті діяльності збагачувальних фабрик є порода, яка розміщується на породному відвалі та шлам (відходи флотації), який розміщується у шламо-мулонакопичувачах. Кількість утворених відходів (порода та шлам) залежить від зольності рядового вугілля, яке подається на збагачення.

Машинобудівна та металообробна галузь

Численні технології, які використовуються у машинобудівній та металообробній галузі утворюють велику кількість промислових відходів. Внаслідок широкого профілю машинобудівних заводів, технології також різноманітні.

Хімічна та коксохімічна галузь

Основний технологічний процес хімічного виробництва феноло-креозолів і нафталіну складається з наступних основних стадій та операцій.

1. Виробництво фенолів.

підготовка сировини, очищення фенолятів;

розкладення очищених фенолятів вуглекислим газом з отриманням сирих фенолів;

знефенолювання розчину соди екстракцією масла та каустифікація розчину соди з отриманням розчину гідроксиду натрію; отримання сирих фенолів;

знесолування, зневоднення, ректифікація фенолів.

2. Нафталінове виробництво.

знефенолювання та шихтування нафталіновмісної сировини;

ректифікація нафталіновмісної сировини з отриманням нафталінової фракції;

кристалізація нафталіновмісної сировини в апаратах-кристалізаторах з отриманням нафталіну технічного;

фасування і пакетування нафталіну технічного.

В результаті основного виробництва утворюються шлами, розчини водні, залишки шламові які розміщуються на шламонакопичувачах.

Технологічний процес коксохімічного виробництва передбачає переробку кам'яного вугілля методом коксування з отриманням коксу, який використовується у металургії у якості палива для доменних та ливарних виробництв, коксового газу, який є сировиною для отримання хімічних продуктів.

1.4 Обсяги, види, класи промислових відходів, що утворюються у результаті діяльності підприємств Донецької області

В результаті виробничої діяльності підприємств Донецької області утворюються різні по виду, класу небезпеки, хімічному складу відходи.

За попередніми даними Головного управління статистики в Донецькій області, відповідно до державного статистичного спостереження № 1 – відходи «Утворення та поводження з відходами», у 2017 році в області утворилося 22428,8 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, з них:

I класу небезпеки (надзвичайно небезпечні) - 0,2 тис. т;

II класу небезпеки (високо-небезпечні) - 20,3 тис. т;

III класу небезпеки (помірно небезпечні) – 150,5 тис. т;

IV класу небезпеки (мало небезпечні) – 22257,8 тис. т.

На рис. 1.3 наведена статистична інформація по обсягам утворення відходів I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів за 2017 рік.

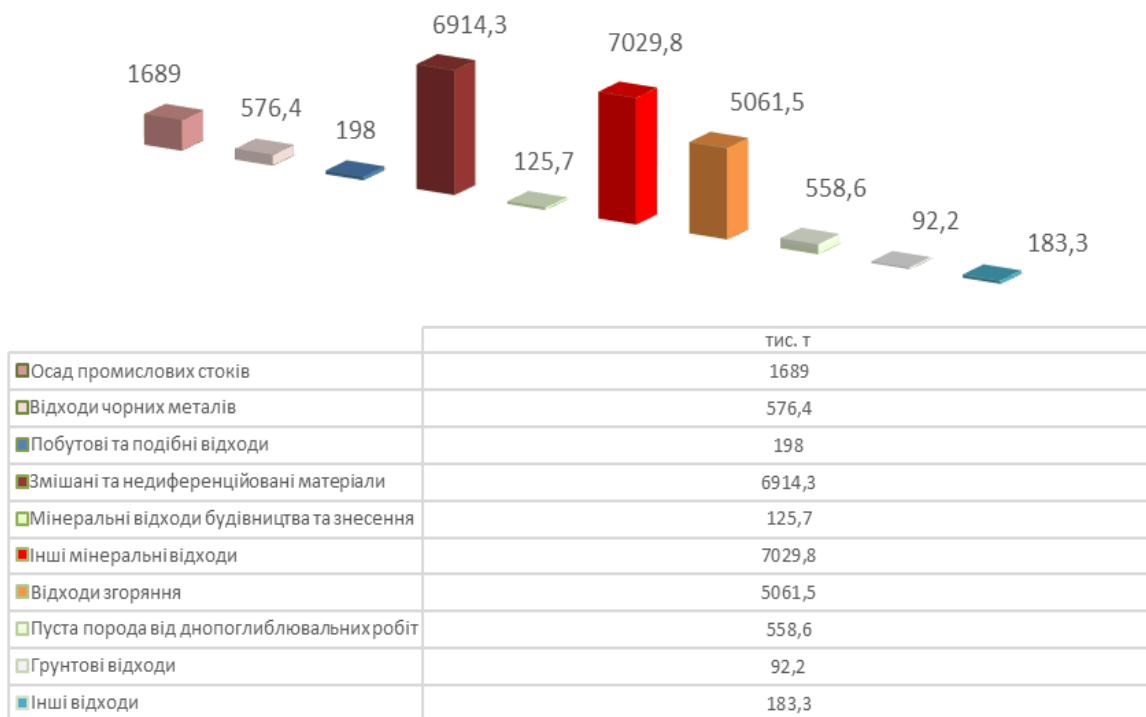

Рисунок 1.3 – Утворення відходів I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів за 2017 р.

1.5 Перелік та характеристика місць видалення промислових

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 03.08.2018 №1216 «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів» (далі – Порядок) місця видалення відходів (далі - МВВ) - спеціально відведені місця чи об'єкти (полігони, комплекси, котловани, споруди, ділянки надр тощо), на використання яких для видалення відходів отримано дозвіл від спеціально уповноважених органів у сфері поводження з відходами.

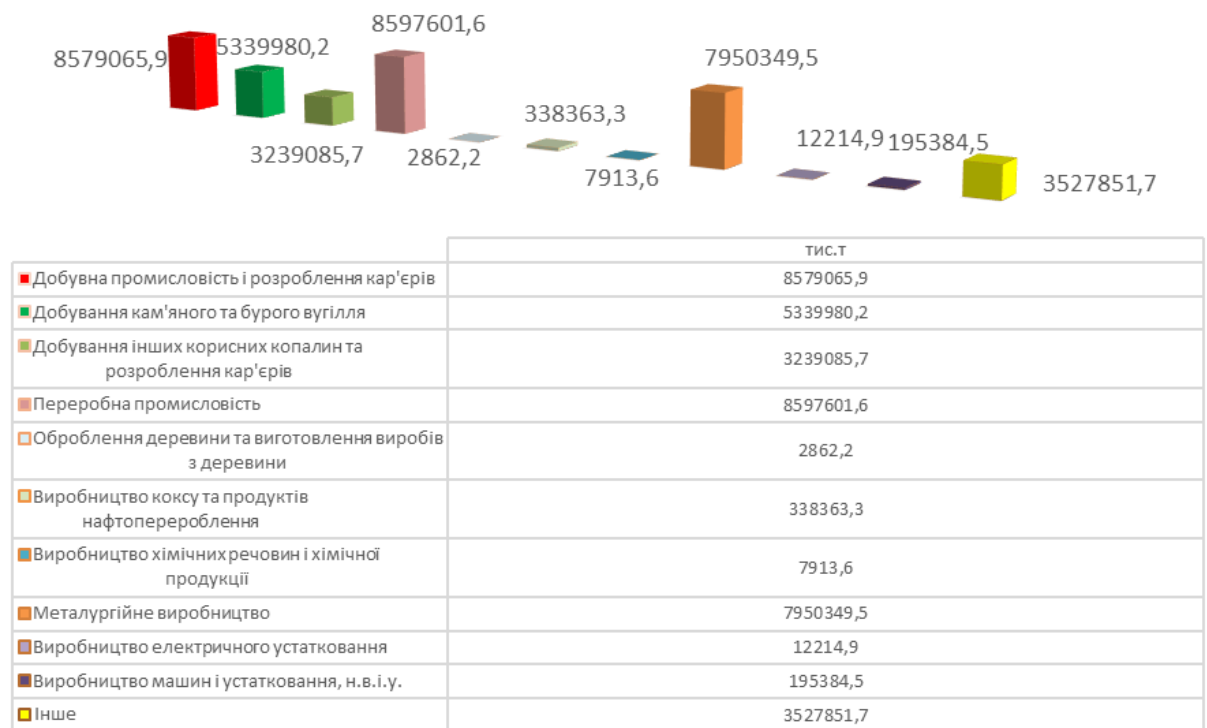

Рисунок 1.4 – Обсяги утворення відходів за видами економічної діяльності за 2016 рік (дані за 2017 р. станом на 1 півріччя 2018 р. відсутні).

За проведеним аналізом на території Донецької області, без урахування території тимчасово непідконтрольній українській владі, розташовано 167 МВВ (шламонакопичувачі, породні відвали, золівідвали, полігони промислових відходів, тощо).

Також, за інформацією місцевих органів влади, виявлено 7 МВВ, власник яких невідомий, які підпадають під дію ст. 12 Закону України «Про відходи».

Перелік та характеристики місць видалення промислових відходів (діючих, закритих, законсервованих) та безхазяйних місць видалення відходів наведені у додатку 4.5.

2. МЕТА ТА ЦІЛІ ПРОГРАМИ

Метою Програми вдосконалення системи поводження з промисловими відходами в Донецькій області, що забезпечить: зменшення обсягів утворення відходів; збільшення обсягів переробки та утилізації відходів; безпечне видалення відходів, впровадження комплексу заходів для вирішення проблем поводження з промисловими відходами.

3. ШЛЯХИ І ЗАСОБИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ, ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ, СТРОКИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Досягнення мети Програми можливе за умови комплексного підходу до розв'язання проблем у сфері поводження з різними категоріями (видами) відходів.

Забезпечення зниження навантаження на довкілля, зумовленого утворенням великих обсягів промислових відходів, планується шляхом проведення системної інформаційної роботи, адміністративного сприяння впровадженню заходів, спрямованих на попередження утворення відходів їх перероблення та безпечного видалення.

3.1. Шляхи розв'язання проблем у сфері поводження з промисловими відходами

1. Аналіз існуючого стану в сфері поводження з відходами в Донецькій області;

2. Організація ефективної роботи та узгодженість дій виконавців та учасників Програми. Досягнення мети з удосконалення системи поводження з промисловими відходами в Донецькій області можливе лише за умови інтеграції зусиль відповідальних виконавців та учасників Програми. Підвищення ефективності виконання програмних заходів досягається за рахунок наукового опрацювання технічних та організаційних рішень щодо управління екологічною діяльністю.

Донецька обласна державна адміністрація забезпечує адміністративну та організаційну підтримку підприємствам, що спеціалізуються на діяльності у сфері поводження з відходами шляхом:

регулярного залучення до участі в реалізації заходів Програми профільних підприємств у законодавчо установленому порядку;

сприяння підприємствам усіх форм власності в їх діяльності у сфері поводження з відходами, що стосуються виконання Програми, але не передбачає бюджетного фінансування;

3. Правове забезпечення. Правові засади виконання Програми складаються із чинного галузевого законодавства та нормативних актів місцевого рівня;

4. Фінансово-економічне забезпечення. Фінансово-економічний механізм реалізації Програми включає в себе засоби економічного та фінансового забезпечення діяльності у сфері поводження з відходами.

Джерелами фінансування заходів Програми є:

обласний фонд охорони навколишнього природного середовища;

кошти підприємств;

інші незаборонені законодавством джерела фінансування.

Одним із важливих джерел бюджетного фінансування програмних заходів є обласний фонд охорони навколишнього природного середовища. Напрями, за якими дозволяється фінансування природоохоронних заходів у сфері поводження з відходами з фонду, визначені постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів».

Використання коштів обласного бюджету проводиться на підставі переліку видатків, який щороку затверджується Донецькою обласною державною адміністрацією у встановленому порядку.

Для виконання природоохоронних заходів та проектів, що потребують значних обсягів фінансування, можуть залучатися кошти з різних джерел, що не заборонені чинним законодавством.

5. Міжнародне співробітництво. Планування і реалізація природоохоронної діяльності в масштабах області повинно враховувати державну політику

міжнародного співробітництва, використання передового світового досвіду в сфері поводження з промисловими відходами.

3.2. Строки виконання Програми

Реалізація природоохоронних заходів за відповідними напрямками Програми передбачена на 2018-2020 роки.

4. ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ

4.1. Завдання програми

Для досягнення мети Програми необхідно комплексне, системне і цілеспрямоване вирішення наступних основних завдань:

реалізація єдиної комплексної системи управління в сфері поводження з промисловими відходами на території Донецької області;

науково-технологічне та методичне забезпечення управління відходами на інноваційних засадах, визначення основних технологічних процесів - найкращих доступних технологій для повторного використання, перероблення та утилізації промислових відходів;

запровадження державно-приватного партнерства, взаємодії та співробітництва в центральних та місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування.

4.2. Результативні показники

Очікувані результати реалізації завдань та заходів Програми полягають у наступному:

зменшення обсягів утворення промислових відходів шляхом модернізації обладнання, яке використовується в основному циклі виробництва відповідної галузі промисловості;

запровадженню новітніх технологій утилізації та видалення відходів, зменшенню обсягів їх захоронення у МВВ;

зменшення кількості порушень чинного законодавства суб'єктами господарювання у сфері поводження з відходами.

4.3. Джерела фінансування

Для реалізації Програми необхідно фінансування у розмірі - 818484,2 тис. грн:*

з обласного бюджету (фонд ОНПС) – 600,0 тис. грн;

кошти підприємств - 817394,9 тис. грн.

Джерела фінансування	2018	2019	2020
Обласний бюджет (фонд ОНС), тис. грн	-	600,0	-
Інші незаборонені законодавством джерела	258584,2	278200,0	281100,0
Всього, тис. грн	258584,2	278800,0	281100,0

Джерела фінансування Програми:

кошти від фінансово-господарської діяльності підприємств;

обласний фонд охорони навколишнього природного середовища;

інші незаборонені законодавством джерела фінансування.

Виділення коштів для реалізації заходів Програми на відповідний рік з обласного бюджету здійснюється з урахуванням його реальної можливості.

*Обсяги фінансування розраховані розробником Програми та є рекомендованими для включення до бюджетів перерахованих рівнів.

5. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАХОДИ ПРОГРАМИ

5.1. Напрями та рекомендації щодо удосконалення системи поводження з промисловими відходами в Донецькій області з урахуванням попереднього аналізу і положень національного законодавства України

Удосконалення системи поводження з промисловими відходами в Донецькій області можливе за допомогою модернізації існуючих технологій виробництва, запровадження технологій утилізації та повторного використання відходів виробництва у якості вторинних матеріальних ресурсів. Рекомендовані технології, які відповідають найкращим світовим практикам та допоможуть досягти зазначеної, мети наведені у Додатку 6.

Також, розглянувши характер виробництва на території області було складено схему розміщення підприємств основних галузей промисловості (Додаток 7).

На підставі аналізу схеми, наведеної у Додатку 7 можна виділити зони концентрації певних галузей промисловості, що в свою чергу є зонами концентрації відходів виробництва від зазначених галузей. Саме у зазначених зонах найбільш доцільно створювати об'єкти з оброблення та утилізації промислових відходів. Галузеві зони охоплення наведені у Додатку 8.

Слід також зазначити, що створення регіональних та інших потужностей з переробки та утилізації промислових відходів є однією з вимог Національної стратегії управління відходами, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року, а отже є перспективним напрямком у розвитку сфери поводження з промисловими відходами.

5.2. Заходи та показники програми

Програмою передбачені наступні заходи:

ведення обліку утворення, знешкодження, утилізації та видалення відходів, їх паспортизації;

переробка доменних та конверторних шлаків на установці «АМКОВ»;

переробка шлаків мартенівського і конверторного виробництва;

вилучення в сталеплавильних шлаках на установках «АМКОВ» фракцій, що містять метали;

використання металургійних шлаків при виробництві агломерату;

технічне переоснащення збірників смоли і насосної установки з переробки відходів хімічного виробництва;

наукові дослідження щодо можливості утилізації відходів добування та збагачення вугілля (породи гірські).

Заходи Програми, джерела їх фінансування та строки реалізації наведені у Додатку 9.

Цільові показники реалізації цієї Програми визначені на основі існуючих статистичних показників, а також за експертними оцінками у разі відсутності відповідних даних чи недосконалості використаної статистичної методології. В процесі реалізації Програми зазначені показники можуть переглядатися з метою уточнення. Запропоновані цільові показники розраховано на 2018—2020 роки.

Таблиця 5.1 - Цільові показники реалізації цієї Програми

Найменування показника	Базове значення показника	Одиниця вимірювання	Цільове значення показника		
			2018	2019	2020
Частка відходів, що захоронюються	34	% загального обсягу утворення відходів	32	30	28
Рівень використання відходів в загальному обсязі утворених відходів	22,4	% загального обсягу утворення відходів	23	25	27

6. КООРДИНАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ХОДОМ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Контроль за виконанням цієї Програми здійснює департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

Звіти щодо виконання заходів Програми щорічно до 20 січня надаються підприємствами до департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації на підставі отриманих звітів, керуючись основними принципами розроблення цільових програм та порядку складання звітності про їх виконання, зазначеними у наказі Міністерства економіки України від 04 грудня 2006 № 367 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання», готує в термін до 20 лютого щорічний звіт про хід виконання заходів Програми та забезпечує його оприлюднення на офіційних веб-сайтах Донецької облдержадміністрації та департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

7. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Виконання Програми дозволить:

1. Зменшити шкідливий вплив промислових відходів на навколишнє природне середовище;
2. Визначити і запровадити основні технологічні процеси - найкращі доступні технології для повторного використання, перероблення та утилізації промислових відходів;
3. Стимулювати суб'єктів господарювання до провадження виробничої діяльності з використанням маловідходних та екологічно безпечних технологій;
4. Якісно змінити сферу управління відходами відповідно до найкращих природоохоронних практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Технология коксохимического производства издание 3-е, Металургия, Москва 1982 г. Лейбовин Р.Б., Филатова А.Б., Яковлева Е.И.
2. Машины и аппараты коксохимического производства, в 2т., Metallurgizdat, Москва, 1955г., Караваев Н.М., Пильский И.Я., Шепелев И.Г.
3. Новые машины и оборудование для производства кокса, металлургия, Москва, 1987, Комолов В.Г., Макаров Г.Н.
4. Улавливание и переработка химических продуктов коксования.
5. Разрушение горных пород, Москва, Мир, 1976, под ред. Г. Либовиц.
6. Утилизация отходов в коксохимическом производстве, Новосибирск, изд. СО РАН, 2016, Павлович Л.Б., Салтанов А.В., Соловьева Н.Ю.
7. Переработка отходов природопользования, Екатеринбург, Полиграфист, 2007, Лотош В.Е.
8. Переработка шлаков и безотходная технология в металлургии, Москва, Металургия, 1987, Панфилов Я.Ж.
9. Вторичные ресурсы черной металлургии, т. 2-шлаки, шламы, отходы коксохимической промышленности, Москва, Экономика, 1986, Барышников В.Г., Горелов А.М., Папков Г.И.
10. Переработка и использование шлаков и других отходов черной металлургии, Москва, Глобус, 2004, Гендлина Е.С.
11. Переработка производственных отходов и вторичных сырьевых ресурсов, содержащих редкие, благородные и цветные металлы, Москва, Деловая столица, 2002, Букин В.И., Игумнов М.С.
12. Основы металлургического производства, Металлургия, 1988, Бабич В.К., Лукашкин Н.Д., Морозов С.А.
13. Шламы, их управление и обезвоживание, изд. Недра, 1968, Фоменко Т.Г., Благов И.С.

14. Переработка промышленных отходов, Москва, интернет-инжиниринг, 1999, Бобович Б.Б.
15. Утилизация промышленных отходов, Москва, Стройиздат, 1990, Пальгунов П.П., Сумароков М.В.
16. Комплексное использование сырья и отходов, Москва, Химия, 1988, Равич Б.М., Окладников В.П.

ДОДАТКИ